

Lounais-Hämeen museo

TAMMELA
Kankainen
7/1

Rautakautinen löytöpaikka, II.

Peruskartta 2113 10 Pehkijärvi

Koordinaatit x= 6743 50, y= 2490 52, z= 100-102.5

kl. Kankainen

tl. Kankainen

om. Erica von Frenckell-Surdi (os. Vivica von Frenckell-Bandler, Saaren kartano, 31300 Tammela.

Aikaisemmat löydöt: KM 20510:1-3; KM 23052:1-99; KM 23881:1-31.

Aikaisemmat tutkimukset:

- Pohjakallio 1983, raunio 1 kaivaus

- Pohjakallio 1986 raunio 8 kaivaus

- fosfaattianalyysi 1986

- ¹⁴C ajoitus 300±80, Su 2292, raunion 8 hiilestä

- ¹⁴C ajoitus 1315±150, Ua-10799, raunion 1 keramiikan sisäpinnan ruokakarstasta.

Julkaisuja:

Lauri Pohjakallio, Tammelan Kuivajärven siitepölyanalyysin taustaa. Kankaisten kivirauniot. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuosikirja 62-1993, 25-32. Forssa.

Irmeli Vuorela ja Tuovi Kankainen, Tammelan asutushistoria Kuivajärven kerrostumien paleoekologisen tutkimuksen valossa. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuosikirja 62-1993, 33-66. Forssa.

Lauri Pohjakallio, Lounais-Hämeen esihistoria ss. 80, 109-114. Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja Museoyhdistyksen vuosikirja 63-1994. Forssa.

Kaivaus Tammelan Kankaisissa, raunion no:1 ulkopuolisella alueella elokuussa 1996.

Löydöt: KM 29946: 1-32.

Liitteet: Kaivauskartat 1 ja 2.

Valokuvat: F. 6861, 6862, 6871, 6874.

Forssan lukioden arkeologian kurssiin liittyen suoritettiin 20-31.8.1996 välisenä aikana kaivaus Kankaisten raunio 1 ulkopuolisella alueella. Työtä tehtiin pari tuntia päivässä. Raunio 1 kaivettiin vuonna 1983 ja raunio 8 vuonna 1986. Molemmista tehtiin esihistoriallisia löytöjä, pääasiassa rautakauden käyttökeramiikkaa, mutta raunioiden funktio ei selvinnyt. Nyt suoritettun kaivauksen tavoitteena oli selvittää, ulottuuko esihistoriallinen aktiviteetti raunioiden ulkopuoliselle alueelle.

Välmistelu

Kaivausta varten pintakasvillisuus (nuoria pihlajia ja koivuja) raivattiin raunion 1 länsi-, pohjois ja itäpuolelta sekä raunioiden 1 ja 8 väliseltä alueelta. Paalutus suoritettiin käyttäen samaa koordinaatistoa kuin fosfaattianalyysiä varten näytteitä otettaessa. Siinä raunion 1 keskipiste määriteltiin pisteeksi 500/500. Siitä numerot suurenevät (pohjoiseen ja länteen) ja pienenevät (etelään ja itään) metrin välein. Paalutus suoritettiin kahden metrin välein ja 4 m² ruudut nimettiin niiden vasemman alakulman (lounaiskulman) mukaan. Kiintopisteenä käytettiin aikaisempien kaivausten tapaan raunion 1 suuren maakiven korkeinta kohtaa.

Kaivaus

Turve poistettiin lapiolla raunion 1 ulkoreunoja seuraten kartalle 1 merkityltä alueelta. Raunion eläpuolta ei kaivettu lainkaan, koska se olisi edellyttänyt istutetun kuusikon kaatamista. Turpeenalainen 10-20 cm vahvuinen humuskerros kaivettiin pelkoilla. Alue oli kivinen, voimakkaasti palanut ja humuskerroksessa oli nokimaata ja runsaasti hiiltä. Humuksen alapuolella oli huonosti erottuva likaisen hienonmaan kerros, jonka paksuus vaihteli niin, että kartalle 1 merkitty humuksen ja 1. kerroksen raja on suuntaa antava, eikä selvä. Humusmaa kaivettiin seulo-matta, sen jälkeen kaivettu maa (n. 10-15 cm) seulottiin. Pelkoilla kaivaminen lopetettiin kellertävään selvästi erottuvaan koskemattomaan maahan tultaessa. Lopuksi suoritettiin pohjan tarkistus lapioin.

Pohjois-eteläsuuntaisesta linjasta 496 kaivettiin loppuun alue linjaan 504 saakka. Ruudut 498/504, 498/506, 500/504 ja 500/506 kaivettiin pohjaan saakka, kun taas ruudut 502/504 ja 502/506 humuksen ja 1. kerroksen rajamaille, joten kaivausta jatkettaessa nämä ruudut kaivetaan ensin loppuun (kartta 1).

Löydöt

Löytöjä tehtiin käytännöllisesti katsoen koko kaivausalueelta. Niitä oli harvaksen jo humuksesta lähtien, jatkuen tumman likaisen maan alareunaan, eikä löydöissä ollut havaittavissa minkäänlaista keskittymistä. Vaikka läntisimpiä ruutuja lukuunottamatta kaikista kaivetuista ruuduista tavattiin löytöjä, niin tuntui siltä kuin ne olisivat, tuonnempana puheeksi tulevaa eläimen hautaa lukuunottamatta, sekundaarisesti joutuneet löytö-

paikoilleen (= pieniä murusia siellä täällä, eikä mitään rakennelmia tms.).

Enimmät löydöt olivat saviastianpaloja, pääasiassa pieniä ja usein lähes murusia. Ne ovat samanlaista rautakautista käyttökeramiikkaa kuin raunioistakin löytyi. Palanutta savea löytyi kolme kappaletta (2,13,30). Lisäksi löytyi yksi savikiekon keskiosan katkelma (27), jossa kappale reiän pintaa on näkyvissä. Se oli ruudussa 502/506 aivan humuksen ja 1. kerroksen rajalla. Löytö tehtiin kaivauksen lopussa, eikä tämän ruudun 1. kerrosta kaivettu.

Rautakuonankappaleita löytyi kuusi (20,22,26,28) sekä rautanaulan kantaosa (18). Todettakoon, että ruudusta 502/502 löytyi heti turpeen yläpinnasta pari palaa vihreää pullolasia, jota ei otettu talteen.

Palanutta luuta löytyi vain yksi muutaman neliömillin kokoinen pala (13). Eläimen hampaita löytyi kaksi (14) ja palamatonta luuta kaksi palaa (15).

Eläimen hauta?

Yllä mainitut hampaat ja luunpalat löytyivät kivirakennelmästä, joka ilmeisesti on eläimen hauta. Ruudun 504/498 pohjoisreunalla ollut turpeenalainen kiveys näkyi jo varhaisessa vaiheessa ulottuvan syvemmälle kuin muualla (kuvat 1 ja 2). Kiveys päätettiin kaivaa ruudun puitteissa pohjaan. Tällöin löytyi ensin kaksi hammasta (14), sitten kaksi palaa palamatonta luuta (15) ja vaakatasossa oleva pitempi luu, joka jatkui kivien alle pohjoiseen viereisen ruudun puolelle. Koska kaivausaika oli lopullaan, jätettiin luu paikoilleen, paikka merkittiin maanpinnan yläpuolelle näkyvällä puupaalulla ja peitettiin.

Tähän mennessä nähdyn perusteella tuntui siltä kuin kyseessä olisi noin 0,5 m syvyinen kivillä peitetty eläimen hauta. Asian oikea laita selvinnee jatkotutkimuksissa. Tämän kohdan toinen kivikerros on piirretty erikseen kartalle 1.

Kuoppa

Raunion 1 itäpuolella oli selvästi erottuva pohjoiskoillisetelälounassuuntainen noin 3 m pitkä, 1,5 m leveä ja 0,5 m syvä kuoppa (kartta 2, kuva 3). Tutkimuksessa selvisi, että se oli alkuaan kaivettu melko suoraseinäiseksi ja sisälsi runsaasti palanutta maata ja hiiliä. Palanutta maata oli kuopan pintaosassa heti humuksen alla ja sen alla kuopan pohjaan saakka oli

pelkkää hiiltä. Se oli, kuten näytekappalekin (32), enimmäkseen suuria hiiltyneitä palasia. Kuopan pohja oli erittäin kovaa kiviä, ilmeisesti paikalla luontaisesti olevaa savea.

Lopuksi

Kaivauksen löydöt osoittivat esihistoriallisen aktiviteetin ulottuneen raunioiden ulkopuolelle. Ne ovat kuitenkin niin pieniä ja vaikeaselkoisia, että niiden perusteella on tuskin muuta pääteltävissä. Maanpinnanalaiset palojäljet ovat niin epäselviä, että niiden perusteella ei ole pääteltävissä, ovatko ne esihistoriallisia, myöhempiä tai molempia. Vain savikiekon kappale viitannee tilapäistä käyntiä pitempiaikaiseen oleskeluun alueella. Eläimen haudaksi arveltu kohta on vielä kaivamatta, eikä hiilikuopasta ole löytöjä, joten niiden esihistoriallisuus on epäselvä. Paalun 494/526 kohdalla on toinen päältäpäin katsoen lähes samanlainen kuoppa kuin tutkittu ja paalusta 2-3 m luoteeseen on kaksi pienempää kuoppaa.

Mainittakoon lopuksi, että paikan funktiota pohdittaessa syntyi sellainenkin ajatus, että kun tässä on oltu, on varmaan ollut veneitäkin ja niitä varten tehtyjä rantautumispaikkoja. Tällä silmällä alueella selvästi näkyvää rantakiveystä tarkasteltaessa kaivausalueen kohdalla on kiveyksessä aukkoja. Ne voisivat olla mainitussa tarkoituksessa tehtyjä?

Forssassa 15.1.1997

Gauri Rajala

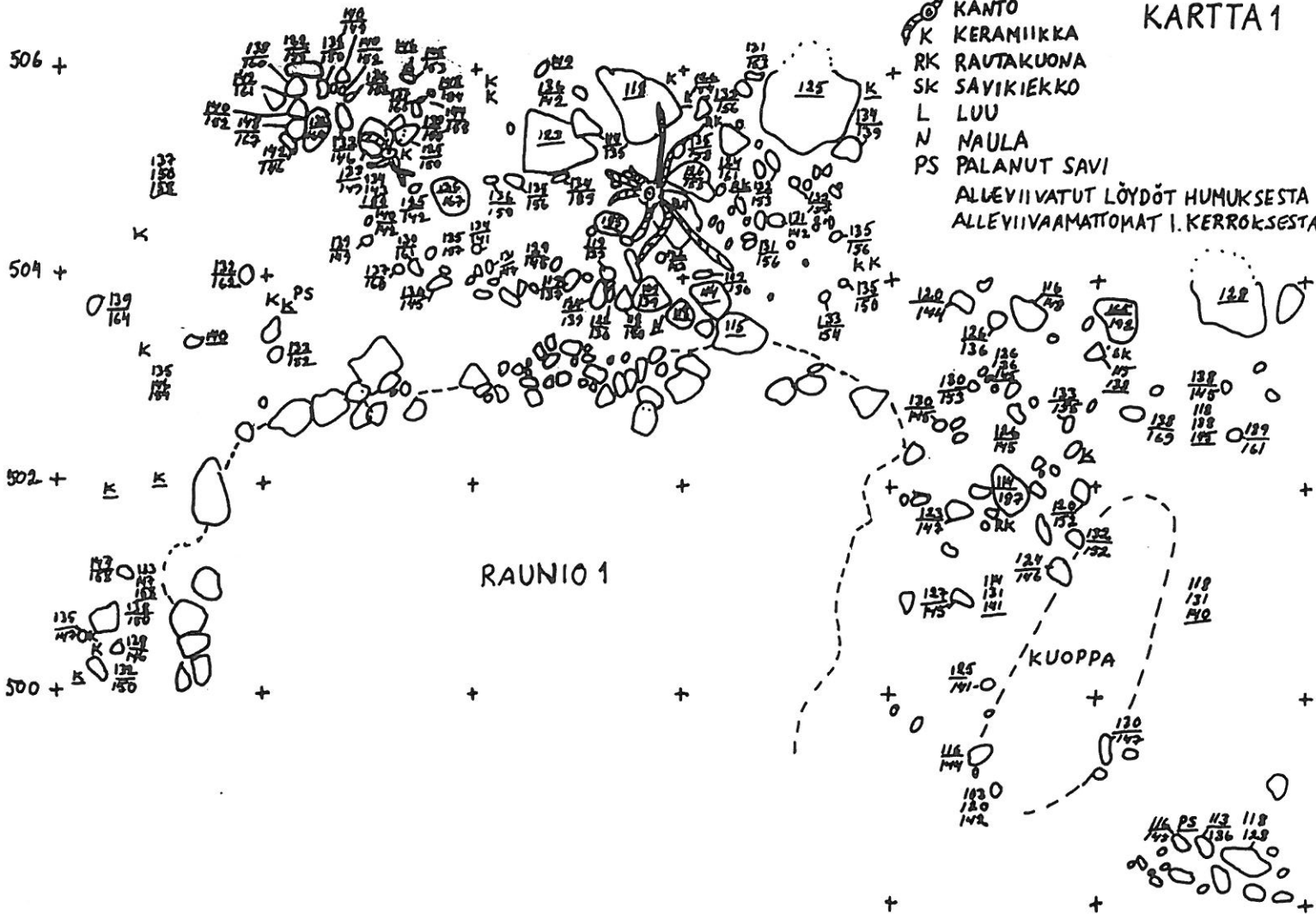
496 | 498 | 500 | 502 | 504 | 506 | 508

506 +

504 +

502 +

500 +

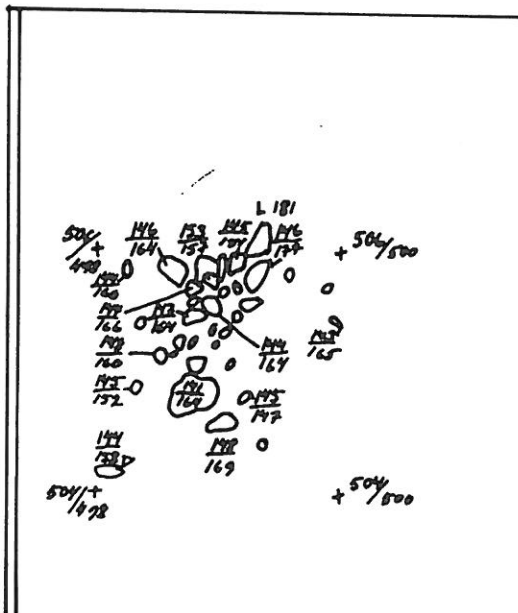

RAUNIO 1

KARTTA 1

- K KERAMIikka
 - RK RAUTAKUONA
 - SK SAVIKIEKKO
 - L LUU
 - N NAULA
 - PS PALANUT SAVI
- ALLEVIIVATUT LÖYDÖT HUMUKSESTA
ALLEVIIVAAMATTOMAT I. KERROKSESTA

TAMMELA KANKAINEN
KAIVAUS L. POHJAKALLIO 1996
TASO 1, 1:50 1m
PIIRT. PÄIVI POUTANEN
KP 101.4, KPL 0.51

KARTTA 2

TAMMELA KANKAINEN

KAIVAUS L. POHJAKALLIO 1996

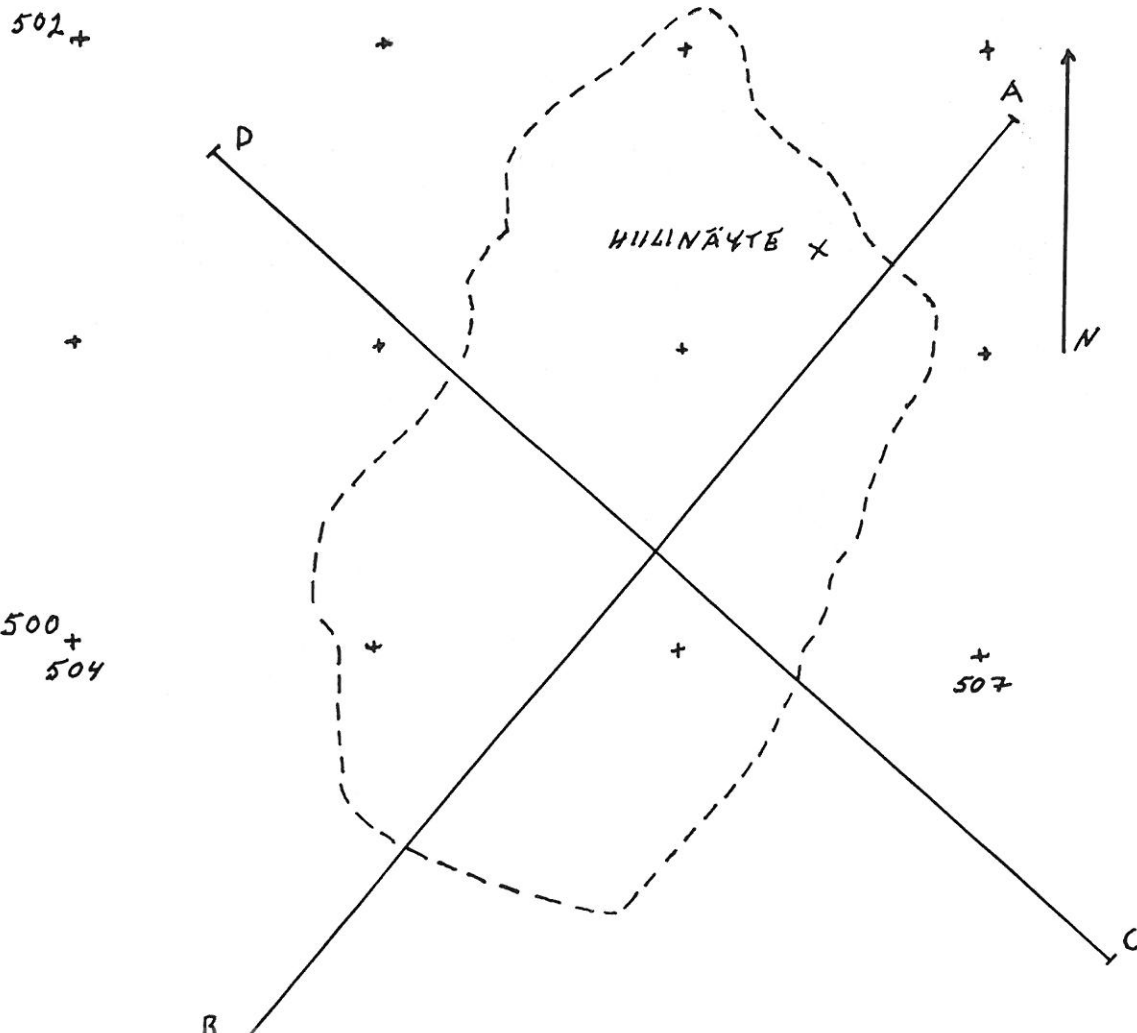
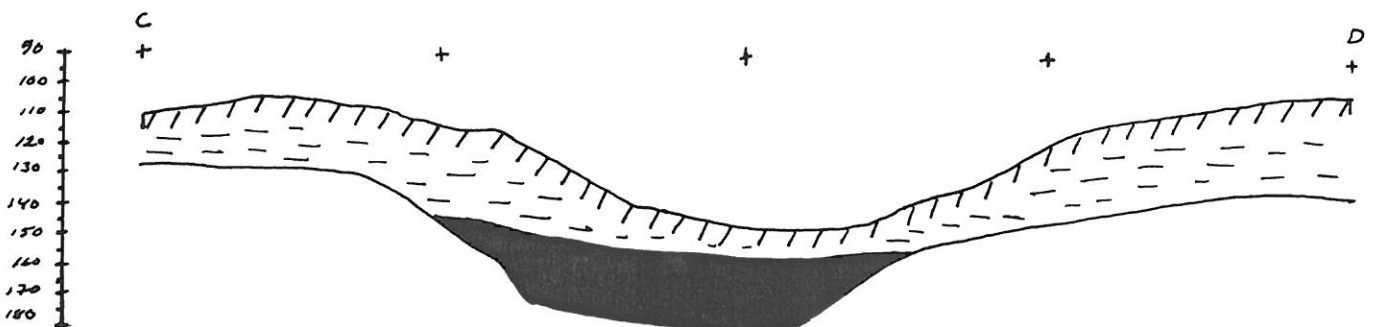
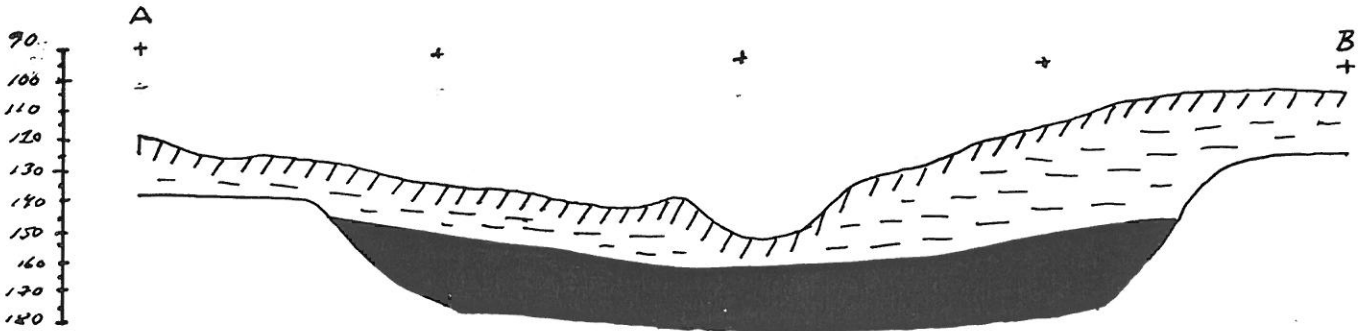
HIILIKUOPAN POIKKILEIKKAUKSET AB JA C-D

1:25

PIIRT. P. POUTANEN JA L. POHJAKALLIO

KP 101.4, KPL 0.51

TTTT TURVE
 --- HIILISEKAINEN MAA
 ■■■ HIILI

KUVA 7.

F. 6862.

F. 6861.

KAIVAUSALUEEN LÄNSIPUOLI, VASEMMASSA LAIDASSA LINJA 504.
KUVANOIKEASSA LAIDASSA OLEVA KIVEYS ON HAUPAIDEN JA
LUUNPALOJEN PÄÄLLÄ OLEITA PÄÄLLIMMÄISIÄ KIVIÄ.
KUVA NOIN PÖHJOISESTÄ.

KUVA 2.

F. 6874. HAMPAIDEN JA LUUNPALOJEN PÄÄLLÄ
OLLEEN KIVEKSEN PÄÄLLIMMÄISIÄ
KIVIA. KUVA IDÄSTÄ.

KUVA 3.

F. 6871.

KAIVAUSSALUEEN ITÄPUOLI VASEMMASSA
LAIDASSA LINJA 504. KUVAN KESKELLÄ TUT -
KITTU HIILIKUOPPA. SAVIKIEKON KAPPA -
LEEN LÖYTÖPAIKKA ON EDESSÄ KESKELLÄ
OLEVAN KIVEN OIKEALLA PUOLELLA.
KUVA POHJOISESTA.